

Dini Tutum Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Dini Tutum Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19940>

Özet

Dini Tutum Ölçeği (DTÖ), Ü. Ok tarafından 2011 yılında geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Bu çalışma, bireylerin dini inançlarına, duygularına ve davranışlarına yönelik tutumlarının sistematik bir şekilde ölçmek amacıyla gerçekleştirilen kapsamlı bir ölçek geliştirme ve geçerlik çalışması içermektedir. Ölçek, özellikle Türk kültür ve toplum yapısına uygun, dini tutumu çok boyutlu olarak ele alan güvenilir ve geçerli bir araç sunmayı hedeflemiştir. Çalışma, psikoloji ve din bilimleri alanlarında dini tutumun empirik olarak incelenmesine önemli bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Dini tutum, ölçek geliştirme, psikometri, geçerlik, güvenirlilik, tutum.

Yazarlar

Ok, Üzeyir

Amaç

Dini Tutum Ölçeği'nin temel amacı, bireylerin dine karşı sergiledikleri bilişsel, duyuşsal ve davranışsal eğilimleri, yani dini tutumlarının, yüksek düzeyde psikometrik özelliklere sahip standart bir araç kullanarak ölçmektir. Geliştirme çalışması, 2011 yılında Türkiye'deki örneklem üzerinde gerçekleştirilmiş olup, mevcut ölçüm araçlarının yetersiz kaldığı veya kültürel adaptasyon sorunları ya da diğer noktalarda özgün bir çözüm sunmayı amaçlamıştır.

Ölçek, sosyal psikoloji, din psikolojisi ve sosyoloji alanlarında yapılacak araştırmalarda, bireylerin dini yaşamla ilişkilerini ve bu ilişkinin diğer psikolojik yapılarla (örneğin, kişilik, iyilik hali, stres) olan korelasyonların incelemek için güçlü bir temel sağlamayı hedeflemektedir.

Yapı

Ölçek, dini tutumu tek bir homojen yapı yerine, genellikle çok boyutlu bir yapı olarak kavramsallaştırmaktadır. Dini tutum, bireyin dinsel inanç sistemlerine, ritüellere, ahlaki değerlere ve dinsel kurumlara yönelik sahip olduğu olumlu veya olumsuz, kararlı eğilimlerin bütünüdür. Bu yapı, genellikle aşağıdaki boyutları içerecek şekilde tasarlanmıştır:

Bilişsel Boyut: Dini inançların doğruluğuna ve rasyonelliğine dair düşünceler ve değerlendirmeler.

Duyuşsal Boyut: Dini deneyimlere ve ritüellere eşlik eden duygusal tepkiler (huzur, korku, başlılık).

Davranışsal Boyut: Dini pratiklerin sıklığı ve yoğunluğu (ibadet, hayır işleri, dinsel topluluklara katılım).

Geçerlik

Ok (2011) tarafından yürütülen çalışmada, ölçeğin ölçmeyi amaçladığı yapıyı ne ölçüde doğru ölçtüğünü belirlemek amacıyla çeşitli geçerlik analizleri uygulanmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde kapsam geçerliği için uzman görüşlerine başvurulmuş, böylece maddelerin dini tutum yapısını yeterince temsil edip etmediği kontrol edilmiştir.

Yapı geçerliği ise temel olarak faktör analizi yöntemleriyle test edilmiştir. Bu analizler, ölçeğin teorik olarak öngörülen alt boyutların istatistiksel olarak destekleyip desteklemediğini göstermiştir. Her ne kadar kaynakçesinde spesifik geçerlik katsayıları belirtilmese de, makale (Ok, 2011) ölçeğin kabul edilebilir düzeyde yapı geçerliğine sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenilirliği, yani ölçüm sonuçlarının zamana ve koşullara göre tutarlılığı, iç tutarlılık analizleri ile incelenmiştir. Ölçek geliştirme çalışmalarında en yaygın kullanılan yöntem olan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Yüksek bir Cronbach Alfa katsayısı, ölçek maddelerinin aynı yapıyı tutarlı bir şekilde ölçtüğünü göstermektedir.

Ok (2011) makalesinde, güvenilirlik analizleri sonucunda Dini Tutum Ölçeği'nin hem genel ölçek hem de alt boyutlar bazında yüksek düzeyde iç tutarlılığına sahip olduğunu rapor edilmiştir, bu da ölçeğin araştırmalarda kararlı sonuçlar verebileceğine işaret etmektedir.

Faktör Analizi

Dini Tutum Ölçeği'nin yapı geçerliğini ortaya koymak için Faktör Analizi (Exploratory Factor Analysis - EFA ve/veya Confirmatory Factor Analysis - CFA) yöntemleri kullanılmıştır. EFA, ölçek maddelerinin altında yatan temel boyutları keşfetmek amacıyla uygulanmıştır. Bu analizler, dini tutum yapısının kaç farklı faktörden oluştuğunu ve hangi maddelerin hangi faktörlere yüklendiğini belirlemeye yardımcı olmuştur.

Çalışma sonucunda belirlenen faktör yapısı, dini tutumun karmaşık doğasını yansıtan ve teorik çerçeveye uyumlu olan, birden fazla alt boyutu içeren bir model önermiştir. Bu faktör yapısı, ölçeğin sadece genel bir puan değil, aynı zamanda dini tutumun farklı yönlerine dair detaylı bilgiler sunmasını sağlamıştır.

Araç

Test Türü: Geliştirme (Özgün bir Türkçe ölçek geliştirme çalışmasıdır.)

Format: Genellikle Likert tipi derecelendirme formatı kullanılır (Kesinlikle Katılmıyorum'dan Kesinlikle Katılmıyorum'a uzanan bir aralık). Ancak orijinal kaynakta derecelendirme bilgisi (-) olarak geçtiği için, bu bilgi Ok (2011) makalesinden teyit edilmelidir.

Dil Mevcut: Türkçe

Popülasyon Grubu: Genel Yetişkin Popülasyonu ve/veya Üniversite Öğrencileri (Tipik olarak ölçek geliştirme çalışmaları bu grupları hedef alır.)

Yaş Grubu: 18 yaş ve üstü

Popülasyon Detayları: Türkiye'deki farklı sosyo-demografik özelliklere sahip bireylerden oluşan örneklem. Detaylı örneklem büyüklüğü ve özellikleri Ok (2011) makalesinde belirtilmiştir.

Test Metodolojisi: Öz bildirimli (Self-report) anket formu.

Anahtar Kelimeler

Dini tutum, faktör analizi, psikometrik özellikler, tutum ölçeği, din psikolojisi, Türk kültürü.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Bilinmiyor

Bağlantı Kuruluş E-posta Adresleri: uzeyirok2002@yahoo.co.uk

Yazma Adresi: Yazma adresi kaynakta belirtilmemiştir, ancak yazarın e-posta adresi mevcuttur.

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Ölçek, 2011 yılında yayınlanmıştır. Ölçeğin kullanımı için yazar Üzeyir Ok ile e-posta yoluyla iletişime geçilmesi tavsiye edilmektedir. Akademik ve araştırma amaçlı kullanımlar genellikle ücretsiz olsa da, ticari veya geniş çaplı uygulamalar için izin alınması gerekebilir. İletişim e-posta adresi yukarıda belirtilmiştir.

Ölçeğin orijinal makalesine ve ilgili PDF dosyasına aşağıdaki bağlantılardan erişim mümkündür.

Makale Linki: acarindex.com

Ölçeğin orijinal PDF'i buradan indirilebilir: dini-tutum-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Ok, Ü. (2011). Dini Tutum Ölçeği: Ölçek geliştirme ve geçerlik çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 528-549.

Dini Tutum Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçek maddeleri orijinal kaynakta (Ok, 2011) yer almaktadır. Bu maddeler, ölçeğin kapsam geçerliğini ve yapısal bütünlüğünü sağlamak üzere titizlikle seçilmiş ve faktör analizine tabi tutulmuştur. Ölçek, genellikle belirli bir sayıda ifadeden oluşur ve katılımcıların bu ifadelerle ne ölçüde katıldıklarını belirtmeleri istenir. Ölçek maddeleri, dini inanç, ibadet, dinsel ahlak ve dini duygular gibi dini tutumun farklı yönlerini temsil eder.